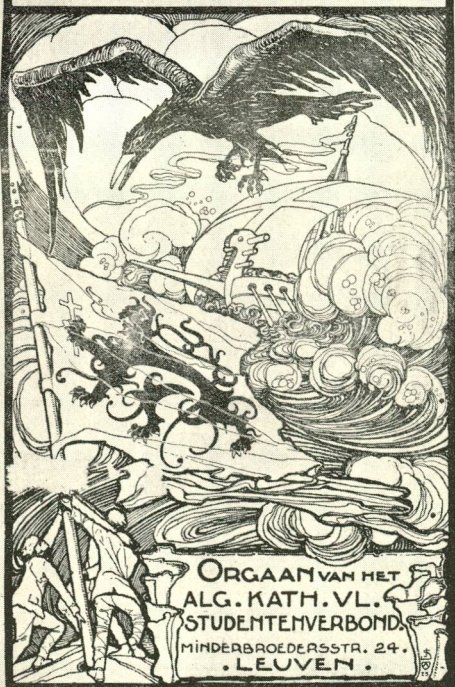

ALGEMEEN KATHOLIEK VLAAMSCH STUDENTENVERBOND (AKVS), een spontane en vrije jeugdbeweging, ontstaan uit de nood van de tijd en de maatschappij. Tegen een maatschappij waarin hun eigen Vlaamse volk onderdrukt werd, in vele gevallen door toedoen van de eigen volks-genoten, kwamen deze jongeren in opstand. Zij reageerden tegen maatschappelijke toestanden en verhoudingen en wilden het gewone volk, waaruit zij voortkwamen, een menswaardiger bestaan geven. Het AKVS is niet alleen belangrijk om de rol die de jongeren in de V.B. speelden, het is eveneens van grote betekenis in de geschiedenis van de jeugdbeweging. De Wandervogel-beweging in Duitsland, die bekend staat als dé eerste jeugdbeweging, zien we vaste vormen aannemen omstreeks 1890. In Vlaanderen ontstond omstreeks de jaren 1874-'75 een authentieke jeugdbeweging met de Blauwvoeterie, te Roeselare o.l.v. Albrecht Rodenbach, te Mechelen o.l.v. Pol de Mont.

Op initiatief van Pol de Mont (Mechelen) werd in 1877 te Gent de eerste gezamenlijke landdag gehouden en werd de Algemeene Studentenbond gesticht. Dit is de verre oorsprong van het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond.

Door innerlijke moeilijkheden, vervolging door de kerkelijke overheid en de dood van Rodenbach, verzwakte de leiding van de Algemeene Studentenbond. Pas op 15 september 1890 zou er een nieuwe bundeling van de bonden ontstaan, vooral op initiatief van dr. August Laporta. Ook dit Katholiek Vlaamsch Studentenverbond zou geen lang bestaan hebben; het verdween in 1892. In 1903 werd onder inspiratie van Frans van Cauwelaert en Leo van Puyvelde een derde bond opgericht. Hier wordt voor het eerst uitdrukkelijk de naam Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond gebruikt. Reeds bij de tweede landdag kwamen er echter moeilijkheden met de bisschop van Brugge, die mis en sermoen in de H. Bloedkapel verbood. Nochtans bleef het doel van de katholieke Vlaamse studentenbeweging hetzelfde, nl. opvoeding van de studenten tot gevormde mensen: echte Vlamingen en overtuigde christenen.

In de jaren 1902-'10 leefden de katholieke Vlamingen, vooral zij die achter het AKVS stonden,

DE BLAUWVOET

Oplaat 4300 ex.

DRIEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT

Prijs 1 fr.

Deze brief werd door de andere bisschoppen overgenomen en als gezamenlijk herderlijk schrijven op 11 oktober 1925 door al de Belgische bisschoppen uitgegeven (enkele weken voor de provincieraadsverkiezingen). De tekst werd door de kranten gepubliceerd en bevatte de beruchte veroordeling van het Vlaams nationalisme. „Wij veroordelen die zich noemende nationalistische politiek, die zelfs het kerkelijk gezag verwerpt.” In een speciale alinea werd verwezen naar de jeugd en dat sloeg duidelijk op het AKVS: „... voor de leerlingen is er een tijd van studeren en van beoefening der wetenschap en der christelijke deugden; en geen tijd om zich actief met politieke zaken te bemoeien... Streng zullen zij (= de oversten van seminaries en colleges) er op waken, dat dagbladen en tijdschriften, tegenstrijdig met de hooger uitgelegde principen, niet in de handen hunner onderhoorigen gegeven worden; deze geschriften keuren wij af en veroordeelen ze, als bedervende den geest door valsche vooruitzet ingenomen, omdat zij het wettelijk gezag verwerpen.”

Heel wat opspraak, verwarring en vertwijfeling werd door deze brief gewekt. De studenten discussieerden over wat de bisschop mocht opleggen aan de gelovigen, waarin men hem moest gehoorzamen inzake geloof en zeden, ook over de ontwikkeling in culturele aangelegenheden en natuurlijk welk gezag de bisschop had inzake het verbieden van het nationalisme.

Begrijpelijk groeide er een zeker wantrouwen tegen dit kerkelijk gezag dat het herderlijk schrijven van de bisschoppen goedkeurde.

Enkele theologen daarentegen vonden dat de bisschoppen hun macht te buiten waren gegaan. En zo citeerden jonge studenten (van de vierde Latijnse, zegt Mgr. Cruysberghs in zijn Memoires) tek-

sten van Sint-Thomas van Aquino om te weerleggen wat de bisschoppen in hun brieven tegen het nationalisme hadden geschreven. De bisschoppen konden toch niets inbrengen tegen Sint-Thomas, zo redeneerden ze. Met de lagere geestelijkheid stonden de studenten over het algemeen op goede voet, doordat deze de leiders als persoon goed kenden en best van hun diensten gebruik konden maken in hun parochiale werken.

De leerlingen en de seminaristen werd verboden de gouddagen bij te wonen. Op de gouddag werden mis en/of communie geweigerd. De landdag van Aarschot (1926) was van groot belang, omdat hier het bewijs zou geleverd worden, of „de studeerende jeugd van Vlaanderen het AKVS getrouw volgde en gansch de vooropgezette richting en leer aannam”.

Pas nu zou de zware strijd aanbreken.

Het begin van het schooljaar 1926-'27 werd door de AKVS-leiding met spanning afgewacht. Tijdens de vakantie hadden overal hevige discussies plaatsgevonden tussen studenten en seminaristen over de Vlaams-nationale grondslagen van het AKVS. In één jaar tijd was de katholieke actie officieel georganiseerd aan de colleges in Oost- en West-Vlaanderen. Tegelijkertijd, en ter ondersteuning van deze actie, werd de studentenbeweging aangevallen in een gedeelte van de katholieke Vlaamse pers. Op 1 maart 1927 gaf Psycholoog in De Standaard een Schets eener naoorlogsche Studentenpsychologie, waarin het Algemeen Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond te Leuven werd aangevallen. In november 1927 kwam het AKVS aan de beurt. Volgens dr. M. Cordemans zijn deze niet-ondertekende bijdragen opgesteld door L. Kiebooms en geschreven uit naam van een groep studenten, onder wie Ludovic Moyersoën, Albert Jacques en Karel van Cauwelaert.

De AKVS-leiding repliceerde: „Is de studentenbeweging niet het beste heilmiddel tegen den doo-denden tijdgeest? De studentenbeweging – steunend op de Katholieke staatsleer en de Kristene naastenliefde – maakt de jongens edelmoedig, onbaatzuchtig, geeft de jeugd een edele bezieling. Opmerkingswaard is het zeker, hoe jaarlijks, niet-tegenstaande stelselmatige vervolging zo'n heerlijke keurbende Apostels uit het strijdend Jongstudentenvolk naar seminarie en klooster trekt.”

Op 11 april 1928 beslisten de bisschoppen het Jeugdverbond voor Katholieke Actie (JVKA) op te richten. De poging van de Association Catholique de la Jeunesse Belge (ACJB) om vaste voet te krijgen in Vlaanderen was echter mislukt.

De voorwaarden tot toetreding tot het JVKA waren: katholiek zijn, de hiërarchische leiding van de kerk aanvaarden en geen politiek doel nastreven of beogen.

Doordat men na onderhandelingen niet tot een vergelijk kon komen, bleef het AKVS uit het JVKA. Dit wekte bij de jongeren wel enige verwondering en vooral verbittering: het bleek dat het AKVS aan politiek deed, omdat het ook politieke vraagstukken bestudeerde. Maar wat dan met de Katholieke Arbeidende Jeugd (KAJ), redeneerden sommigen toen: de KAJ leunde sterk aan bij de katholieke werkliedenvereniging, nam politieke standpunten in en werd toch tot het JVKA toegelaten. Op 15 november 1928 gaf kardinaal Van Roey opnieuw richtlijnen, die bepaalden dat de

studentengilde mochten blijven bestaan op voorwaarde dat ze een proost hadden, niet te jong noch te oud, liefst een leraar of onderpastoor. De studentengilden moesten zich echter ook aansluiten bij het JVKA. De leerlingen die daaraan niet gehoorzaamden, moesten verwijderd worden; de studenten daarentegen moesten door de geestelijkheid van de parochie eerst gewaarschuwd worden, dan te Mechelen aangeklaagd, en vandaar te Leuven, om ten slotte weggezonden te worden (De Blauwvoet).

Het AKVS kon zijn bonden dus niet laten aansluiten bij het JVKA. Toch werden deze bonden ingelijfd. Alleen in West-Vlaanderen scheen aanvankelijk een goede verstandhouding mogelijk tussen AKVS en Katholieke Actie; priester K. Dubois, die proost was geweest bij het hoofdbestuur van het AKVS en er alle geheimen van kende, werd nu belast met de organisatie van de Katholieke Studenten Actie (KSA). Hij had op initiatief van dr. Berten Catry, oud-AKVS-voorzitter, een akkoord gesloten om de AKVS-bonden op Vlaams gebied te laten werken. De KSA zou op katholiek terrein arbeiden.

In de praktijk bleek die toestand onhoudbaar. Meer en meer werd op de studenten druk en dwang uitgeoefend om het AKVS te verlaten: het was immers „overbodig” geworden en bovendien bleef het een gevaarlijke beweging. Zeer spoedig was toen de KSA de enige erkende en toegestane beweging voor de leerlingen. Natuurlijk legden niet alle studenten hun strijdvaardigheid af. De harden, de bewusten, de idealisten bleven het AKVS trouw. Maar dezen hadden het niet gemakkelijk. Om deze voor Vlaanderen strijdenden te beschermen en niet nodeloos aan vervolgingen en erger bloot te stellen besloot de AKVS-leiding de spectaculaire activiteit te staken en organiseerde ze een kernactie. Ook werd gedurende de grote vakantie van 1928 geen landdag georganiseerd, uit vrees voor wegzendingen. In het schooljaar 1928-'29 werd besloten het AKVS terug te leiden naar de oude beproefde methode van de Blauwvoeterie. De geheime actie drong zich op wegens de soms haatdragende vervolgingen waaraan vele studenten bloot stonden. Het hoofdbestuur liet de gouwbesturen vrij spel om hun activiteiten afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden te organiseren, want die verschilden van gouw tot gouw en dikwijls van bond tot bond, in de mate van de strijdbaarheid van de plaatselijke leiders.

Er werd nog meer zorg besteed aan het tijdschrift De Blauwvoet, dat in een periode van vervolging de enige band was tussen de diverse bonden.

De AKVS-beweging heeft steeds kunnen rekenen op de steun van enkele non-conformistische volwassenen. Vóór de beruchte verklaring van de bisschoppen gingen de studenten om raad bij Lodewijk Dosfel. Later konden ze terecht bij Ernest van der Hallen, die zoals Dosfel in 1924 Brieven aan een doode schreef, in 1932 Brieven aan een jongen vriend, over de gewetensconflicten van de jongeren uit het AKVS, uitgaf.

De strijd om het behoud van het AKVS ging voort. Van 1930 af waren echter de meeste studentenbonden goedschiks of kwaadschiks aangesloten bij de KSA. Kleine zelfbewuste kernen bleven overal bestaan.

In de KSA hadden de seminaristen de leiding en

een klein aantal studenten hadden zich bij hun bonden aangesloten. De studenten, afgevaardigden bij het gouvbestuur van het AKVS, hielden echter contact met de college-leerlingen; vooral de dege-lijke Blauwvoet werd dapper verspreid. In oktober 1933 kwam het tot een breuk tussen het Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond (KVHV) en de leiding van het AKVS.

Het JVKA groeide in deze jaren ook aan en had uiteraard meer contact met de KSA en het Jong Volksche Front (JVF) dan met het AKVS.

Bij wijze van besluit citeren we de woorden van enkele eminente en onverdachte persoonlijkheden, over het wezen en de activiteit van het AKVS. Vooreerst van prof. Dondeyne, die bij de viering van het vijftienvigjarig bestaan van de KSA-West-Vlaanderen het volgende meedeelde: „Vele stellingen die het AKVS toen verkondigde en die sommigen ergerden, zijn thans aanvaard gemeengoed geworden. Maar dit ten spijt waren er wel enkele politieke excessen die in een opvoedende studentenbeweging misstonden. Het spijtigste van alles is wellicht dit geweest, dat de KSA een tijdlang gemeend heeft – en er gedeeltelijk toe gedwongen werd – zich volledig te moeten losmaken van de Vlaamse beweging...” (Jeugdlinie, 19 juni 1953, p. 4).

Vervolgens laten we M. Vandekerckhove aan het woord. Hij is zelf oud-AKVS-er en was zeer goed bevriend met kan. Dubois: „De jaren 1926-'29 waren een en al bruisend leven, niet enkel op Vlaams, maar tevens op godsdienstig gebied, met het ontzettend voordeel dat er éénklank was tussen die beide domeinen en dat de levensborreling één was, natuurlijk, spontaan, niet opgelegd noch geboden. Het is naar mijn overtuiging een fout geweest deze gezonde natuurlijke volksliefde (die door het realisme van het leven later wel haar juiste tempering en haar juiste object zou vinden) te verketteren. De KSA is tegen het Vlaams nationalisme ontstaan. Dit nationalisme had afwijkingen en had, na het geestelijk ingrijpen, een ongezonde atmosfeer, niet op het stuk van de Vlaamse rechtseisen, maar op het stuk van de katholieke gemeenschapshouding en van het sociale cultuur-historisch feit van toen.” (Jeugdlinie, 19 juni 1953, p. 5).

Ten slotte laten we prof. A. Kriekemans aan het woord, die het AKVS bespreekt van een psychologisch oogpunt uit: „De Blauwvoeterie is niet de uitdrukking van de jeugd die zich tegen het industrieel, bureaucratisch, technisch karakter van de opkomende stadscultuur verzet door zich terug te trekken (secessie) in de natuur en in het geïdealiseerde verleden van het volk. Het was de grootmoedige reactie van een elite-jeugd tegen de volksontaarding. Zij voelde zich geroepen de massa weer een eigen en menswaardige levensstijl te geven. ‚Wij hebben de ziel van Vlaanderen weer opgeholpen uit de dode geschiedenis’. Zij was door de kracht van haar idee gaan inzien dat zij weldra ‚onbevreesd voor de wereld zou moeten gaan staan en de vele stemmen opvangen die er over waaien en waarvan er geen zonder zin is, om dan haar waarde te bepalen voor het eigen Vlaamse leven’. Deze jeugd had niets gedacht of ondernomen tegen het ‚geloof en de zeden’. Haar inspiratie en haar leiding was rooms-katholiek. Toch werd zij van buiten af gekraakt en ging er heel wat verloren.

Veel ging er verloren, doordat nu ook de leiding van buiten af werd opgelegd en de beweging niet meer van de jeugd zelf was. Dit was des te spijtiger, omdat het de jeugd was van een volk dat eerder passief was en nog tot zelfstandigheid gewekt moest worden.” (Dux, maart-april 1962, p. 136-139).

LITERATUUR: *De Blauwvoet, orgaan van het Algemeen Vlaamsch Studentenverbond* (1920-'41); - M. Cordemans, *Dr. August Laporta en De Student* (z.j.); - L. Dosfel, *Verzameld 7 dln.* (z.j.); - E. Rubbens, *De opvoedkundige rol der katholieke Vlaamsche studentenbeweging* (1922); - E. Rubbens, *Het gevaar van het nationalisme en van het Vlaamsch nationalisme* (1923); - *Gedenkboek Ernest van der Hallen, voorman der jeugd* (1958); - A. Kriekemans, *Nawoord*, in *Dux* (1962, p. 136-139); - M. Renard-de Leebeeck, *Het Algemeen Katholiek Studentenverbond*, in *Dux* (1962, p. 87-92); - K. Cruysberghs, *Memoires* (1965); - A. de Bruyne, *Lodewijk Dosfel, 1881-1925, cultuurflamingant, activist, nationalist* (1967); - L. Vandenberghe, *Het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond A.K.V.S. (1919-1934). Historiek en situering* (Studiecentrum voor Jeugdproblematiek Leuven, 1967-'68 - gepolycopieerd); - L. Vos, *Het A.K.V.S. in konflikt met de geestelijke overheid. Nationalisme en cultuurflamingantisme in de katholieke Vlaamse studentenbeweging 1919-1932* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling Kath. Univ. Leuven, 1969).

LIONEL VANDENBERGHE